

Струка (назив):		МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА			
Занимање (назив):		Техничар машинске енергетике			
Предмет (назив):		ПРАКТИЧНА НАСТАВА			
Опис (предмета):		Практичан рад			
Модул (наслов):		МАШИНСКА ОБРАДА			
Датум:	2021. година	Шифра:		Редни број:	04
Сврха					
Оспособљавање ученика за самостално обављање посла, избор одговарајућег техничког рјешења и усвајање нових знања.					
Специјални захтјеви / Предуслови					
Потребно је реализовати садржаје из практичне наставе из првог разреда.					
Циљеви					
Овај модул оспособљава ученике да: <ul style="list-style-type: none"> - усвоје основна знања о технолошким поступцима машинске обраде; - се упознају са алатима и машинама за обраду метала; - уоче важност организовања рада; - рационално користе материјал и енергију; - усвоје стручну терминологију; - развију прецизност и одговорност у раду.					
Теме					
<ol style="list-style-type: none"> Одсијецање Пробијање и просијецање Савијање и извлачење Ковање и пресовање Обрада скидањем струготине					
Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике	
	Знања	Вјештине	Личне компетенције		
	Ученик је способан да:				
1. Одсијецање	<ul style="list-style-type: none"> - наведе и објасни поступке машинског одсијецања материјала, - наведе врсте машинских маказа и начин њиховог рада, - познаје технолошки поступак одсијецања на	<ul style="list-style-type: none"> - изврши процес одсијецања различитих облика на машинским маказама, - изврши одсијецање коришћењем машинских тестера,	<ul style="list-style-type: none"> - савјесно и одговорно извршава повјерене му задатке, - самостално, у пару и у групи извршава задатке, - организује рад појединца и мање групе,	Наставник ће: <ul style="list-style-type: none"> - са ученицима урадити вјежбу одсијецања материјала на машинским маказама и тестерама, - упозорити ученике на мјере заштите при раду на маказама и тестерама као и коришћење заштитних средстава.	

	<ul style="list-style-type: none"> - машинским маказама, - наведе врсте машинских тестера, - објасни начин рада машинских тестера. 		<ul style="list-style-type: none"> - оствари комуникацију на матерњем језику, - оствари комуникацију на страном језику, - поштује рокове у извршењу послова који су му повјерени, - примјењује порописе који регулишу област из домена његовог рада, - рационално користи ресурсе. 	
2. Пробијање и просјецање	<ul style="list-style-type: none"> - схвати разлику између пробијања и просијецања, - објасни поступак пробијања и просијецања на пресама, - наведе и опише алате за пробијање и просијецање, - познаје машине за пробијање и просијецање. 	<ul style="list-style-type: none"> - уочи саставне дијелове алата за пробијање и просијецање, 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ученицима демонстрирати постављање алата на пресу, - са ученицима урадити вјежбу просијецања (пробијања) на преси, - истаћи безбједносне мјере при раду на пресама.
3. Савијање и извлачење	<ul style="list-style-type: none"> - наведе врсте савијања, - објасни поступак савијања лима на пресама и машинама за савијање, - наведе и опише алате за савијање, - објасни процес обраде извлачењем. 	<ul style="list-style-type: none"> - препознаје конструктивне дијелове алата за савијање, - савија лимове цијеви и профиле, - препознаје конструктивне дијелове алата за извлачење. 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - са ученицима урадити вјежбу савијања лима (савијање двоструког угаоника) и вјежбу савијања цијеви од челика, бакра и месинга, - инсистирати на примјени сигурносних мјера при раду.
4. Ковање и пресовање	<ul style="list-style-type: none"> - опише поступак ковања и пресовања, - наведе алате за ковање и пресовање, - наведе радне органе алата за ковање и пресовање, - познаје принцип рада машина за ковање и пресовање. 	<ul style="list-style-type: none"> - уочи разлику између слободног ковања и ковања у калупима - врши избор алата и прибора за ковање и пресовање. 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ученицима демонстрирати постављање алата на пресу, - истаћи безбједносне мјере при раду на чекићима и пресама.
5. Обрада скидањем струготине	<ul style="list-style-type: none"> - наведе поступке обраде скидањем струготине, - познаје средства и мјере заштите на раду. 	<ul style="list-style-type: none"> - препознаје резне алате за поједине врсте обраде скидањем струготине, - препознаје главне дијелове алатне машине (струг, глодалица, 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - са ученицима урадити вјежбу израде једноставног дијела на стругу, глодалици и бушилици, - демонстрирати настајање појединих

		брусилаца, рендисаљка....), - уочи важност правилног избора алата, режима обраде и средства за хлађење и подмазивање, - припреми и постави радни предмет на алатну машину, - примјењује прописане режиме обраде, - бира и користи мјерни и контролни алат и прибор, - примијени средства и мјере заштите на раду.		врста струготине, - демонстрирати последице примјене погрешних режима обраде и средстава за хлађење и подмазивање, - указати на важност ношења одговарајуће радне одјеће (тј. на последице које могу настати ако неки покретни орган машине „ухвати“ дио гардеробе, накита или косе).
Интеграција				
- Технологија обраде, - Машински елементи, - Техничко цртање				
Извори				
- Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске - Друга стручна и теоријска литература - Машине, алати и прибори потребни за рад - Плакати и панони - Остала стручна литература.				
Оцјењивање				
Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.				

Струка (назив):		МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА			
Занимање (назив):		Техничар машинске енергетике			
Предмет (назив):		ПРАКТИЧНА НАСТАВА			
Опис (предмета):		Практичан рад			
Модул (наслов):		РАСКЛАПАЊЕ И СКЛАПАЊЕ			
Датум:	2021 година	Шифра:		Редни број:	05
Сврха					
Оспособљавање ученика за самостално извршавање послова расклапања и склапања једноставних и средње сложених склопова уз коришћење техничко технолошке документације.					
Специјални захтјеви / Предуслови					
Потребно је реализовати садржаје из практичне наставе претходних модула, техничког цртања, машинских материјала, машински елементи (садржај модула 1).					
Циљеви					
Овај модул оспособљава ученике да: <ul style="list-style-type: none"> - изаберу потребан алат за растављање и састављање склопа, - одреде технолошки поступак склапања и расклапања, - користе стручну литературу и каталоге произвођача уређаја и склопова, - примјене стечена знања из машинских елемената (толеранције, налијегања, навојне везе итд.), - се одговорно односе према раду, развијајући осјећај тачности и систематичности;					
Теме					
1. Раздвојиви спојеви 2. Растављање 3. Чишћење и прање елемената 4. Дефектација и замјена похабаних и оштећених дијелова 5. Састављање					
Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике	
	Знања	Вјештине	Личне компетенције		
	Ученик је способан да:				
1. Раздвојиви спојеви	<ul style="list-style-type: none"> - наброји навојне спојеве и дефинише њихову намјену, - објасни поступак спајања клиновима, - објасни поступак спајања чивијама, - објасни везу	<ul style="list-style-type: none"> - изврши спајање вијцима и наврткама, - изврши спајање клиновима, - изврши спајање клиновима, - изврши спајање чивијама,	<ul style="list-style-type: none"> - савјесно и одговорно извршава повјерене му задатке, - самостално, у пару и у групи извршава задатке, - организује рад појединца и мање групе, - оствари комуникацију на	Наставник ће: <ul style="list-style-type: none"> - демонстрирати поступак склапања и расклапања једноставног склопа, - припремити вјежбу за ученике и организовати да ученици самостално, у пару или групи ураде вјежбу уз сталан надзор	

	<p>озубљењима и жљебовима,</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни начин остваривања споја чврстим налијегањем, - објасни еластични спој, - анализира начине осигурања веза од слабљења при употреби. 	<ul style="list-style-type: none"> - изврши везу озубљењима и жљебовима, - бира алат и прибор за остваривање појединих врста спојева. 	<p>матерњем језику,</p> <ul style="list-style-type: none"> - оствари комуникацију на страном језику, - поштује рокове у извршењу послова који су му повјерени, - примјењује порописе који регулишу област из домена његовог рада, - рационално користи ресурсе. 	<p>наставника са или без његове помоћи,</p> <ul style="list-style-type: none"> - инсистирати на примјени мјера заштите на раду.
2. Растављање	<ul style="list-style-type: none"> - анализира склоп са позиције дијелова који се растављају, - познаје алате за растављање, - познаје средства заштите на раду. 	<ul style="list-style-type: none"> - уочава дијелове у склопу који се растављају, - одређује технолошки поступак растављања, - употреби алате за растављање склопа, - раставља склоп на елементе, - примени средства заштите на раду. 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - са ученицима урадити вјежбу растављања хидрауличног или пнеуматског цилиндра или неког другог једноставнијег склопа, - организовати рад ученика (самостално, у групи или пару), - надzirати рад ученика и пружати им помоћ код израде вјежбе, - упозоравати ученике на потребу за коришћењем мјера заштите на раду.
3. Чишћење и прање елемената	<ul style="list-style-type: none"> - наведе средства за чишћење и одмашћивање, - познаје технику чишћења и прања, - познаје мјере заштите од пожара, хемијског дејства и нечистоћа, 	<ul style="list-style-type: none"> - изврши избор одговарајућег средства за прање елемената, - примени технику чишћења и прања, - примени мјере заштите од пожара, хемијског дејства и нечистоћа. 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - са ученицима извршити чишћење и прање елемената предходно расклопљеног склопа, - упозоравати ученике на потребу за коришћењем средстава заштите на раду и заштите животне средине.
4. Дефектација склопа и замјена похабаних и оштећених дијелова склопа	<ul style="list-style-type: none"> - прописује технолошки поступак поправке склопа 	<ul style="list-style-type: none"> - визуелно прегледа саставне дијелове склопа и уочи евентуалне недостатке, - примјеном мјерног и контролог алата утврди вредност похабаности 		<p>Наставник ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ученицима указати на стандардне машинске елементе који најчешће отказују (лежајеви, лежишта, заптивни елементи, осигурачи итд.), - демонстрирати поступак

		машинских елемента, - доноси одлуку о замјени машинских елемента, - користећи технолошку документацију и каталоге произвођача поручи резервни дио, - скицира и димензионише оштећени дио који не припада категорији резервних дијелова,		утврђивања похабаности рукаваца и глачина, - демонстрирати поступак замјене котрљајућих лежајева и клизних лежишта, - урадити вјежбу дефектаже склопа (хидраулични цилиндар, једноцилиндрични клипни компресор и сл.), - организовати рад тако да ученици раде самостално, у пару или групи, - инсистирати на коришћењу мјера заштите на раду и заштите животне и радне средине.
5. Састављање	- пропише технолошки поступак склапања,	- бира потребан алат и прибор за склапање, - примијени мјере заштите на раду, - изврши састављање склопа.		Наставник ће: - са ученицима извршити склапање склопа из вјежбе урађене у оквиру јединице 4, - организовати да ученици раде самостално, у пару или групи, - указати на могућност повређивања при раду са еластичним елементима (опруге, опружни осигурачи итд.) као и мјере заштите.

Интеграција

Технологија обраде, машински елементи, техничко цртање

Извори

- Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
- Друга стручна и теоријска литература
- Машине, алати и прибори потребни за рад
- Плакате и панои
- Остала стручна литература

Оцјењивање

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.

Струка (назив):		МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА		
Занимање (назив):		Техничар машинске енергетике		
Предмет (назив):		ПРАКТИЧНА НАСТАВА		
Опис (предмета):		Практичан рад		
Модул (наслов):		ЦИЈЕВНЕ ИНСТАЛАЦИЈЕ		
Датум:	2020 година	Шифра:	Редни број:	06
Сврха				
Стицање знања и вјештина потребних за пројектовање и одржавање цијевних инсталација за транспорт течних енергената, гријање, климатизацију и вентилацију.				
Специјални захтјеви / Предуслови				
Потребно је да су реализовани садржаји из машинских материјала, машинских елемената, техничког цртања са нацртном геометријом.				
Циљеви				
Овај модул оспособљава ученике да: <ul style="list-style-type: none"> - усвоје основна знања о врстама цијеви и цијевној арматури, - примјени одговарајући поступак спајања цијеви и цијевне арматуре, - изврши поступак спајања мјерних инструмената на цијевну инсталацију, - се упознају са алатима и приборима потребним за обављање посла, - поштују прописане мјере безбједности при раду са запаљивим течностима и гасовим и судовима под притиском, - развија одговорност и прецизност у раду.				
Теме				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Цијеви 2. Цијевна арматура 3. Спајање цијеви 4. Мјерење основних гасо-, термо- и хидро-енергетских параметара 5. Канали за ваздух				
Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знање	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			
1. Цијеви	<ul style="list-style-type: none"> - наведе врсте цијеви према материјалу израде, - наведе врсте цијеви према намјени, - познаје мјере заштите на	<ul style="list-style-type: none"> - разликује шавне и бешавне цијеви, - врши избор цијеви за одређену намјену, - одреди дужину цијеви	<ul style="list-style-type: none"> - савјесно и одговорно извршава повјерене му задатке, - самостално, у пару и у групи извршава задатке,	Наставник ће: <ul style="list-style-type: none"> - ученицима показати разне врсте цијеви и на који начин ће разликовати шавне од бешавних,

	раду.	према цртежу цијевне инсталације, - примијени мјере заштите на раду и заштите животне околине.	- организује рад појединца и мање групе, - оствари комуникацију на матерњем језику, - оствари комуникацију на страном језику, - поштује рокове у извршењу послова који су му повјерени, - примјењује прописе који регулишу област из домена његовог рада, - рационално користи ресурсе.	- објаснити ученицима начине и елементе о којима морају да воде рачуна приликом избора цијеви, - ученицима показати како се одређује дужина цијеви према цртежу цијевне инсталације, - од ученика тражити да поштују мјере заштите на раду као и заштите радне и животне средине.
2. Цијевна арматура	- дефинише појам цијевне арматуре, - објасни улогу арматуре, - наведе подјелу арматуре, - опише могуће отказе цијевне арматуре и начине њиховог откалањања.	- познаје елементе fine арматуре, - познаје елементе запорне арматуре, - познаје елементе арматуре за регулисање, - познаје елементе грубе арматуре,		Наставник ће: - ученицима показати цијевну арматуру као и мјеста на којима је иста уграђена, - од ученика тражити да разликују и да групише елементе арматуре.
3. Спајање и заптивање цијеви	- кратко опише поступак спајања цијеви заваривањем, - кратко опише поступак спајања цијеви лемљењем, - кратко опише поступак спајања цијеви навојним везама, - кратко опише поступак спајања цијеви прирубницама, - кратко опише поступак спајања цијеви помоћу наглавка, - кратко опише начине спајања пластичних цијеви за воду и гријање, - одреди начин спајања према врсти цијеви и намјени цијевне	- изврши спајање цијеви коришћењем различитих поступака.		Наставник ће: - ученицима показати шему цијевне инсталације, - показати ученицима начине на које је могуће извршити спајање цијеви, - са ученицима урадити вјежбу израде цијевне инсталације са припадајућим арматуром, према могућностима.

	инсталације; - одреди начин заптивања према врсти цијеви и намјени цијевне инсталације;			
4. Мјерење основних гасо-, термо- и хидро-енергетских параметара	- дефинише величине и њихове мјерне јединице, - познаје мјере заштите на раду	- разликује мјерне инструменте и уређаје, - прикључује мјерне инструменте на цијевну инсталацију, - мјери температуру, притисак, влажност, утрошену топлоту, - примијени мјере заштите на раду.		Наставник ће: - ученицима показати мјерне инструменте који се користе у машинској енергетици, - показати ученицима како се врши прикључивање инструмената на инсталацију, - показати ученицима како ће прочитати измјерену величину, - организовати да ученици самостално, у пару или групи ураде вјежбу коју је наставник припремио из мјерења, - тражити од ученика да примијене мјере заштите на раду.
5. Канали за ваздух	- схвати улогу канала у систему вентилације, - разликује основне врсте шавова (фалцова) за спајање лимова по дужини, - познаје начине спајања канала и фазонских елемената (кољена, рачве, прелазни комади).	- изабере материјал за израду канала, - изврши спајање канала за ваздух.		Наставник ће: - ученицима показати канале за ваздух, начин њиховог спајања, - припремити вјежбу за ученике коју треба да ураде самостално, у пару или групи.
Интеграција				
машински елементи, машински материјали				
Извори				
- Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске - Друга стручна и теоријска литература - Уређаји, алати и прибори потребни за рад				

- Плакате и панои

Оцјењивање

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.